

Nazmî-i Şîrvânî
ve
Dîvânçesi
Nağme-i İştîyâk
(İnceleme-Metin-Diliçi Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)

Hulusi Eren

Ankara 2023

Nazmî-i Şîrvânî ve Dîvânçesi
Nağme-i İştîyâk
(İnceleme-Metin-Diliçi Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)

Yazar
Hulusi Eren

Editör
Prof. Dr. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz

ISBN: 978-625-6444-00-3

1. Baskı
Mart, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No : 46683

Matbaa Sertifika No : 46682

 Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 466
Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

 Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Oğuzlar Mahallesi
1396. Cadde No: 6/A
06520 Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail: grafik@grafiker.com.tr
Web : grafik.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
KISALTMALAR.....	7
GİRİŞ.....	9

1. BÖLÜM NAZMÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Hayatı.....	13	—————
1.2. Eserleri.....	16	3
1.3. Edebî Kişiliği.....	16	—————

2. BÖLÜM NAĞME-İ İŞTİYÂK'IN İNCELENMESİ

2.1. Şekil Özellikleri.....	27
2.1.1. Tertip Şekli.....	27
2.1.2. Nazım Şekilleri.....	29
2.1.2.1. Kaside.....	29
2.1.2.2. Gazel.....	31
2.1.2.3. Kıt'a.....	34
2.1.2.4. Rubâ'î.....	34
2.1.2.5. Murabba'.....	35
2.1.2.6. Beyt.....	35
2.1.2.7. Nazm.....	35

2.2. Ahenk Unsurları.....	36
2.2.1. Vezin.....	36
2.2.2. Kafiye ve Redif.....	39
2.2.3. Söz ve Ses Tekrarları.....	43
2.3. Muhteva Özellikleri.....	45
SONUÇ	63

3. BÖLÜM

NAĞME-İ İŞTİYÂK'IN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

3.1. Transkripsiyon Tablosu.....	65
3.2. Eserin Nüshaları ve Metnin Kuruluşunda Kullanılan Nüsha.....	65
3.3. Metnin Okunuşunda Gözetilen Esaslar.....	66
METİN	69
TIPKIBASIM	185
KAYNAKÇA	221
DİZİN	225

ÖN SÖZ

1858-1921 yılları arasında yaşamış olan Ali Nazmî Efendi, Kafkasya’da doğmuştur. Rusların baskısı sonucu 1880’li yıllarda İstanbul’a gelmiş ve geri kalan ömrünü burada geçirmiştir. Buradaki eğitimini Fatih Medresesi’nde tamamlayarak icazetini almış ve Fatih dersiamlığına getirilmiştir. Aynı zamanda Üsküdar İdadisi’nde Arapça ve Farsça, Vefa İdadisi’nde umum-ı diniyye dersleri vermiştir. Medrese eğitimi alan ve medrese muallimliği yapan Nazmî’nin hayatında ilmin büyük önemi vardır. Zaman zaman yazıp *Saadet* gazetesine gönderdiği şiirlerini “Fatih Talebesinden Şirvânî Nazmî” ismiyle yayımlatmıştır. Bu şiirleri Muallim Naci’nin dikkatini çekmiş ve onun teşvikiyle şiir yazmaya devam etmiştir. Bu çalışmanın konusunu, son dönem Osmanlı şairlerinden Nazmî-i Şirvânî ve şiirlerini bir arada topladığı *Nağme-i İştîyâk* isimli divançesi oluşturmaktadır.

Nağme-i İştîyâk’ı bir kitapla ilim âlemine tanıtmayı amaçlayan çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunların ilki “Nazmî Efendi’nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde kaynakların, divançesinin mensur ön sözünün ve torunu Ali Nazmi Çora’nın verdiği bilgiler derlenerek Nazmî Efendi’nin hayatı ortaya konmuş, eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından şairin çalışmamıza konu olan *Nağme-i İştîyâk* isimli eserinden hareketle edebî kişiliğine dair değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın “Nağme-i İştîyâk’ın İncelenmesi” başlıklı ikinci bölümünde Nazmî Efendi’nin divançesi üç alt başlıkta ele alınmıştır. Bunların ilkinde *Nağme-i İştîyâk*’ın tertip şekli

ve nazım şekilleri incelenmiştir. Eserde bulunan manzumeler ahenk unsurları vezin, kafiye, redif, söz ve ses tekrarları odağında ikinci alt başlıkta değerlendirilmiştir. Üçüncü alt başlıkta ise eserin muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölüm “Nağme-i İştîyâk’ın Transkripsiyonlu Metni” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde önce çeviri yazıda kullanılan transkripsiyon tablosu gösterilmiş ve metnin kuruluşunda kullanılan nüsha hakkında bilgi verilmiştir. Metin hazırlanırken izlenen yol maddeler hâlinde sıralandıktan sonra *Nağme-i İştîyâk*’ın metni ortaya konmuştur. Çalışmada çeviri yazılı metnin bulunduğu sayfanın karşısında manzumelerin diliçi çevirileri de verilmiştir. Çalışmanın sonunda özel adlar dizini ve eserin tıpkıbasımı bulunmaktadır.

Nazmî Efendi’nin hayatını ve divançesi *Nağme-i İştîyâk*’ın metnini ilim âlemine kazandırmayı amaçlayan bu çalışmada teklifimi geri çevirmeyerek kitabın editörlüğünü üstlenen ve çeviri yazılı metni büyük bir titizlikle gözden geçirme lütfunda bulunan, üzerimde büyük emeği olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz’a en kalbî şükranlarımı sunarım. Eserdeki Arapça ve Farsça manzumelerin anlamlandırılmasında karşılaştığım problemleri çözmemde yardımını gördüğüm İlyas Sayım’a, çalışmanın son okumasını yapan Mustafa Kılıç’a, fikirleriyle çalışmaya katkı sunan mesai arkadaşlarım İsa Işık ile İhsan Şehitoğlu’na teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Akün, Ömer Faruk (1994). “Divan Edebiyatı”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C. 9, s. 389-427.
- Aybakan, İsmail (2010). “Şâfi’î”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C. 38, s. 223-233.
- Aydın, Ertuğrul (1999). *Saadet Gazetesindeki Edebî Faaliyet Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Babacan, İsrail (2012). *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı Sebki Hindî (Hint Üslûbu)*. Ankara: Akçağ Yay.
- Bilge, Kilisli Rifat (1980). *Şeyh Sâbî-i Şîrâzî: Bostan ve Gülistan*. İstanbul: Meral Yayınevi.
- Bilkan, Ali Fuat (2007). “Klasik Estetikte Yeni Yönelişler: Orta Klasik Dönem (1600-1700), Şiir”. *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 2. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 254-284.
- Cersel, Fatih (2009). *Mehmed Şakir Galib Efendi Divanı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Çora, Ali Nazmi (2013). *Nağme-i İştîyâk*. CreateSpace Independent Publishing Platform (Amazon Yay.)
- Çavuşoğlu, Salih (2010). *Osmanlı İmparatorlugunda Padişah Huzurunda Yapılan Tefsir Dersleri*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Çetin, Atilla (1997). “Halil Rifat Paşa” *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C. 15, s. 327-328.
- Doğan, İsmail (2006). “Münif Mehmed Paşa”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C. 32, s. 9-12.

- El-Hafâcî, Muhammed Abdülmunim (1985). *Dîvânü 'ş-Şâfiî*. Kahire: Mektebü'l-Kulliyâti'l-Ezheriyye.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1961). *Fuzuli Divanı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Horata, Osman (2007). “Klasik Estetikte Hazan Rüzgârları: Son Klasik Dönem (1700-1800), Şiir”. *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 2. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 449-545.
- Horata, Osman (2015). *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yay.
- İkdam*, 13 Cemaziyülevvel 1318/09.10.1900, s. 3.
- İpekten, Haluk (1996). “Gazel” *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C.13, s. 440-442.
- İpekten, Haluk (2005). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kılıç, Hulusi (1996). “Hacı İbrahim Efendi”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C.14, s. 481-482.
- Kılınç, Abdülhakim (2021). *Fuzûlî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.
- Kılıç, Hulusi (1997). “Harîrî”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C.16, s. 191-192.
- Macit, Muhsin (2006). “Divan Edebiyatı Tartışmaları ve Gelenekten Yararlanma Sorunu”. *Eğitim Dergisi*, s. 20-22).
- Kara, Ömer (2011). “Osmanlı’da Huzur Dersleri Geleneği ve Literatürü”. *TALİD Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. C. 9, S. 18, s. 519-539.
- Ocak, Tulga (1997). “Labial Hı’nın Çeviriyazıda Yazım Sorunu”, *Çağdaş Türk Edebiyatında Eleştirel Bir Bakış, Nevin Önberk Armağanı*, İstanbul: Simurg Yay.
- Örs, Derya ve H. Kırılgaç (2007). *Mesnevî*. (3. Baskı) Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Özgül, M. Kayahan (1988). *XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuarâ*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Özgül, M. Kayahan (2007). “Klasik Sonrası Dönem (1800-1860), Şark Ekspresiyle Garba Sefer”. *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 2. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 603-663.
- Selçuk, Bahir, B. Kesik, Ö. Şenödeyici, H. S. Koşık, F. Kola (2015). *Söz ve Sihir Arasında Edebî Sanatlar*. İstanbul: Kesit Yay.
- Temizer, Aydın (2013). “Osmanlıda Huzur Dersi Örnekleri Tahlil ve Tenkitli Tefsir Metni Neşirleri I”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C. 9, S. 28. s. 65-92.
- Tülücü, Süleyman (2003). “Lebîd b. Rebîa”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C.27, s. 121-122.
- Uzun, Mustafa İsmet (2007). “Ramazaniyye”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Diyanet Vakfı Yay. İstanbul. C.34, s. 439-440.
- Ürün, Ahmet Kazım (2021). “Mevlânâ’da Arap Dili ve Edebiyatının İzleri”. *NÜSHA*. S. 53, s. 155-186.
- Yıldırım, Ali (2006). *Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas-nâmeler*. Ankara: Akçağ Yay.
- Yılmaz, Mehmet (2008). *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yay.

İnternet Kaynakları

- <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.10.2022).
- <https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>. (Erişim Tarihi: 14.12.2022).
- <http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/list1.html> (Erişim Tarihi: 18.07.2022).
- <https://turkustan.az/news.php?id=22529>. (Erişim Tarihi: 11.08.2022).